

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

กล้วยเป็นพืชอาหารที่มีความสำคัญชนิดหนึ่งของโลก เป็นอันดับ 4 รองจาก ข้าว ข้าวสาลี และนม โดยส่วนใหญ่แล้วพืชอาหารที่สำคัญจะเป็นพืชไร่ แต่กล้วยเป็นผลไม้เพียงชนิดเดียวที่เป็นพืชอาหารที่ประชาชนทั่วโลกรู้จักและนิยมบริโภค (อัจฉรา สุขสมบูรณ์, 2543)

กล้วยเป็นพืชสารพัดประโยชน์ สามารถใช้ประโยชน์จากกล้วยได้ทุกส่วน ตั้งแต่ ลำต้น ใบ ปลีกกล้วย และผล โดยนำมาทำเป็นอาหาร เครื่องมือ เครื่องใช้ เส้นใยสิ่งทอ และสมุนไพรเพื่อรักษาโรค นอกจากนี้ กล้วยยังเป็นไม้ผลที่มีการปลูกกันอย่างแพร่หลายในทุกภูมิภาคเขตร้อนของโลก เป็นพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่ง และจากสภาพภูมิอากาศ ภูมิประเทศที่ค่อนข้างแตกต่างกันของโลก จึงส่งผลให้มีสายพันธุ์กล้วยทางการค้าและการใช้ประโยชน์ที่หลากหลายแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ

ประเทศไทย เป็นแหล่งผลิตกล้วยที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก มีกล้วยหลายสายพันธุ์ที่มีรสชาติดี เกษตรกรไทยนิยมปลูกกล้วย เนื่องจากมีต้นทุนการผลิตต่ำ วิธีการปลูกและวิธีการดูแลรักษาง่าย ให้ผลผลิตเร็ว และเจริญเติบโตได้ดีในทุกภาคของประเทศไทย รวมทั้งตลาดมีความคล่องตัวสูง ทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดส่งออก เกษตรกรจึงมีการปลูกเพื่อการค้า ทั้งในลักษณะพืชหลักหรือแซมพืชอื่น เป็นการเพิ่มรายได้ให้เกษตรกรได้อีกทางหนึ่ง กล้วยที่นิยมปลูกโดยทั่วไป คือ กล้วยหอม กล้วยน้ำว้า กล้วยหักมุก และกล้วยไข่

การส่งออกกล้วยไปตลาดต่างประเทศ มีการส่งออกทั้งในรูปแบบของกล้วยบริโภคสด เช่น กล้วยหอมทอง กล้วยไข่ กล้วยน้ำว้า และการส่งออกในรูปแบบของกล้วยแปรรูป เช่น กล้วยกวน กล้วยตาก กล้วยอบกรอบ จากตารางที่ 1.1 ตลาดส่งออกกล้วยสดและกล้วยแปรรูปของประเทศไทยที่สำคัญตั้งแต่ปี 2547 – 2550 มีประเทศผู้นำเข้ากล้วยสดและกล้วยแปรรูปของไทยที่สำคัญจำนวน 10 ประเทศ โดยข้อมูลการส่งออกในปี 2550 มีมูลค่าการส่งออกไปยังประเทศจีนมากที่สุดถึงร้อยละ 51.17 รองลงมาคือประเทศญี่ปุ่น ร้อยละ 22.48 และฮ่องกงร้อยละ 20.95 ของยอดการส่งออกทั้งหมด ซึ่งในปี 2550 มูลค่าการส่งออกกล้วยทั้งหมด เท่ากับ 127.72 ล้านบาท ลดลงจากปี 2549 เท่ากับ 65.50 ล้านบาท หรือลดลงร้อยละ 33.90

ตารางที่ 1.1 ตลาดส่งออกกล้วยสดและกล้วยแปรรูปของประเทศไทย ปี 2547 - 2550

ที่	ประเทศ	มูลค่า : ล้านบาท				สัดส่วนการส่งออก (%)			
		2547	2548	2549	2550	2547	2548	2549	2550
1	จีน	49.67	79.68	92.03	65.36	33.6	49.85	47.63	51.17
2	ญี่ปุ่น	61.32	49.64	63.86	28.72	41.49	31.06	33.05	22.48
3	ฮ่องกง	35.45	29.02	28.69	26.76	23.33	18.16	14.85	20.95
4	ลาว	0	0.18	7.05	3.33	0	0.11	3.65	2.60
5	สิงคโปร์	0.24	0	0	2.04	0.17	0	0	1.60
6	สหรัฐอเมริกา	0.07	0.01	0.13	0.55	0.05	0	0.06	0.43
7	ออสเตรเลีย	0	0.08	0.23	0.4	0	0.05	0.12	0.32
8	สวีตเซอร์แลนด์	0.02	0	0.57	0.28	0.01	0	0.3	0.22
9	มาเลเซีย	0.44	0.5	0.27	0.1	0.3	0.31	0.14	0.08
10	ไอร์แลนด์	0	0	0	0.09	0	0	0	0.07
รวม 10 ประเทศ		147.21	159.11	192.83	127.63	98.95	99.54	99.8	99.92
รวมประเทศอื่น ๆ		0.55	0.72	0.37	0.1	0.4	0.46	0.03	0.05
รวมทุกประเทศ		147.79	159.83	193.22	127.72	100	100	100	100

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักปลัดกระทรวงพาณิชย์ (2551)

กล้วยไข่ เป็นกล้วยที่ได้รับความนิยมบริโภคเพราะผลมีรสชาติดี มีขนาดไม่ใหญ่เกินไป เดิมการปลูกกล้วยไข่ในประเทศไทย เป็นการผลิตเพื่อบริโภคภายในประเทศเท่านั้น แต่ในปัจจุบัน กล้วยไข่เป็นผลไม้อีกชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงมีการขยายการปลูกกล้วยไข่เพื่อตลาดต่างประเทศ เนื่องจากกล้วยไข่เป็นผลไม้ที่มีศักยภาพในการส่งออกสูง เพราะเป็นผลไม้ที่สามารถเก็บรักษาที่อุณหภูมิต่ำได้นานพอสมควรซึ่งเอื้อต่อการส่งออก ในด้านการผลิตสามารถผลิตเพื่อจำหน่ายได้เกือบตลอดปี ถ้าหากมีการวางแผนการผลิตที่ดี

ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักปลัดกระทรวงพาณิชย์ (2550) พบว่าในปัจจุบัน การส่งออกกล้วยสดทั้งหมดของประเทศไทย กล้วยไข่มีสัดส่วนการส่งออกมากที่สุด จากตารางที่ 1.2 ข้อมูลการส่งออกกล้วยสดของไทย ปี 2550 การส่งออกกล้วยไข่มีสัดส่วนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 77.22 รองลงมาคือกล้วยหอมสด คิดเป็นร้อยละ 14.91 ส่วนอีกร้อยละ 7.87 เป็นการส่งออกกล้วยสดชนิดอื่น ๆ

ตารางที่ 1.2 ข้อมูลการส่งออกกล้วยสดของไทย ปี 2550

ลำดับ	ประเภท	ปริมาณ (กก.)	มูลค่า(บาท)	% สัดส่วนการส่งออก
1	กล้วยไข่สด	15,337,818	99,150,040	77.22
2	กล้วยหอมสด	2,961,006	45,981,587	14.91
3	อื่น ๆ	1,563,027	18,724,609	7.87
รวม		19,861,851	163,856,236	100

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักปลัดกระทรวงพาณิชย์ (2551)

ข้อมูลการส่งออกกล้วยไข่ในปี 2550 จากตารางที่ 1.3 ประเทศไทยส่งออกกล้วยไข่ทั้งหมดจำนวน 15,337,818 ตัน คิดเป็นมูลค่า 99,150,040 บาท โดยส่งออกไปยังประเทศจีนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 72.35 รองลงมาคือฮ่องกง คิดเป็น ร้อยละ 26.49 ส่วนอีกร้อยละ 1.16 เป็นการส่งออกไปยังประเทศลาว ญี่ปุ่น สวิตเซอร์แลนด์ และออสเตรเลีย

ตารางที่ 1.3 มูลค่าการส่งออกกล้วยไข่สดของไทยรายประเทศ ปี 2550

ลำดับ	ประเทศ	ปริมาณ (กก.)	มูลค่า(บาท)	% สัดส่วนการส่งออก
1	จีน	11,662,483	71,738,246	72.35
2	ฮ่องกง	3,408,162	26,260,819	26.49
3	ลาว	89,700	448,500	0.45
4	ญี่ปุ่น	56,520	338,775	0.34
5	สวิตเซอร์แลนด์	120,341	255,050	0.26
6	ออสเตรเลีย	612	108,650	0.11
รวม		15,337,818	99,150,040	100

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักปลัดกระทรวงพาณิชย์ (2551)

สำหรับการผลิตกล้วยไข่ของประเทศไทยนั้น พบว่าเกษตรกรไทยมีความนิยมปลูกกล้วยไข่เพื่อการค้าเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับข้อมูลการปลูกกล้วยไข่ย้อนหลัง จากตารางที่ 1.4 จะเห็นได้ว่า เนื้อที่ปลูกและผลผลิตกล้วยไข่ของประเทศไทยในปี 2546 - 2547 มีปริมาณเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปี 2545 โดยแหล่งผลิตกล้วยไข่ที่สำคัญของประเทศอยู่ในภาคกลาง ซึ่งมีปริมาณผลผลิตกล้วยไข่สูงสุด รองลงมาคือภาคเหนือ แต่เมื่อพิจารณาจากผลผลิตต่อไร่แยกเป็นรายภาค จาก

ตารางที่ 1.5 จะเห็นว่าปริมาณผลผลิตต่อพื้นที่เก็บเกี่ยวในปี 2547 ของภาคเหนือ มีปริมาณผลผลิตต่อพื้นที่เก็บเกี่ยวเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ คิดเป็น 2,803 กิโลกรัมต่อไร่

ตารางที่ 1.4 เนื้อที่ปลูก เนื้อที่เก็บ ผลผลิต ถั่วเขียว ทั้งประเทศ ปี 2545 - 2547

แหล่งผลิต (ภาค)	เนื้อที่ปลูก (ไร่)			เนื้อที่เก็บเกี่ยว(ไร่)			ผลผลิต (ตัน)		
	2545	2546	2547	2545	2546	2547	2545	2546	2547
ประเทศ	48,353	75,177	62,604	34,183	49,159	49,041	96,514	137,600	120,010
เหนือ	25,706	27,855	16,700*	16,957	13,820	14,013*	55,653	38,677	39,281*
ตะวันออกเฉียงเหนือ	1,035	1,520	828	801	1,299	661	1,233	2,125	1,348
กลาง	14,341	30,465	31,188	10,249	21,083	23,022	25,708	65,757	52,363
ใต้	7,271	15,337	13,888	6,176	12,957	11,345	13,920	31,041	27,018

หมายเหตุ : * ไม่มีข้อมูลการผลิตของจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นแหล่งผลิตถั่วเขียวที่สำคัญ

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2548)

ตารางที่ 1.5 ผลผลิตต่อไร่ ปี 2545 - 2547 แยกเป็นรายภาค

แหล่งผลิต (ภาค)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)					
	2545		2546		2547	
	ต่อพื้นที่ ปลูก	ต่อพื้นที่ เก็บ	ต่อพื้นที่ ปลูก	ต่อพื้นที่ เก็บ	ต่อพื้นที่ ปลูก	ต่อพื้นที่ เก็บ
ประเทศ	1,996	2,823	1,830	2,799	1,917	2,447
เหนือ	2,165	3,282	1,389	2,799	2,352	2,803
ตะวันออกเฉียงเหนือ	1,191	1,539	1,398	1,636	1,628	2,039
กลาง	1,793	2,508	2,158	3,119	1,679	2,274
ใต้	1,914	2,254	2,024	2,396	1,945	2,381

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2548)

ข้อมูลจากระบบสารสนเทศด้านการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร สถิติการผลิตกล้วยไข่ทั้งประเทศ ปี 2549 มีเนื้อที่เพาะปลูกกล้วยไข่ 43,170 ไร่ ผลผลิตรวม 62,170.78 ตัน โดยจังหวัดจันทบุรีมีการปลูกกล้วยไข่มากที่สุด 10,659 ไร่ ผลผลิต 21,712.75 ตัน คิดเป็นร้อยละ 34.96 รองลงมาคือจังหวัดเพชรบุรี 10,616 ไร่ ผลผลิต 7,785.20 ตัน คิดเป็นร้อยละ 12.52 และอันดับสามคือจังหวัดตาก 6,676 ไร่ ผลผลิต 6,644.53 ตัน คิดเป็นร้อยละ 10.69 (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2550)

เมื่อพิจารณาการปลูกกล้วยไข่ในภาคเหนือ จากตารางที่ 1.6 เนื้อที่ปลูกกล้วยไข่ในภาคเหนือ จะเห็นว่าแหล่งผลิตกล้วยไข่เพื่อการค้าที่สำคัญอยู่ในจังหวัดนครสวรรค์ กำแพงเพชร ตาก และ จังหวัดพิจิตร โดยในปี 2547 จังหวัดตากมีปริมาณผลผลิตสูงที่สุดของภาคเหนือ คือ 21,586 ตัน คิดเป็นร้อยละ 54.95 ของปริมาณผลผลิตกล้วยไข่ในภาคเหนือ และร้อยละ 17.99 ของปริมาณผลผลิตกล้วยไข่ทั่วประเทศ

ตารางที่ 1.6 เนื้อที่ปลูก เนื้อที่เก็บ ผลผลิต กล้วยไข่ ภาคเหนือ ปี 2545 - 2547

แหล่งผลิต (ภาคเหนือ)	เนื้อที่ปลูก (ไร่)			เนื้อที่เก็บเกี่ยว(ไร่)			ผลผลิต (ตัน)		
	2545	2546	2547	2545	2546	2547	2545	2546	2547
ตาก	8,031	4,726	5,644	3,557	376	4,557	7,348	1,136	21,586
กำแพงเพชร	10,729	10,711	9,113	5,479	8,306	8,175	11,838	17,848	14,879
พิจิตร	3,296	1,303	1,518	3,241	900	720	7,622	2,210	1,539
นครสวรรค์	17,155	9,734	NA	7,460	3,644	NA	26,685	16,224	NA
อื่น ๆ	244	1,381	425	192	594	561	314	1,259	1,277
รวม	39,455	27,855	16,700	19,929	13,820	14,013	53,807	38,677	39,281

หมายเหตุ : NA หมายถึง ไม่มีข้อมูล

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2548)

สำหรับปริมาณผลผลิตต่อไร่เป็นรายจังหวัดในภาคเหนือ จากตารางที่ 1.7 พบว่าปริมาณผลผลิตต่อไร่โดยภาพรวมจะมีปริมาณผลผลิตต่อไร่เพิ่มสูงขึ้น ข้อมูลการผลิตกล้วยไข่ในปี 2547 จังหวัดตากมีผลผลิตกล้วยไข่ต่อเนื้อที่เก็บเกี่ยว 4,737 กิโลกรัมต่อไร่

ตารางที่ 1.7 ผลผลิตต่อไร่ ปี 2545 - 2547 ของภาคเหนือ จำแนกรายจังหวัด

แหล่งผลิต (ภาคเหนือ)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)					
	2545		2546		2547	
	ต่อพื้นที่ปลูก	ต่อพื้นที่เก็บ	ต่อพื้นที่ปลูก	ต่อพื้นที่เก็บ	ต่อพื้นที่ปลูก	ต่อพื้นที่เก็บ
ตาก	915	2,066	240	3,021	3,825	4,737
กำแพงเพชร	1,103	2,161	1,666	2,149	1,633	1,820
พิจิตร	2,313	2,352	1,696	2,456	1,014	2,138
นครสวรรค์	1,556	3,577	1,667	4,452	-	-
อื่น ๆ	1,287	1,635	912	2,120	3,005	2,276

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2548)

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่าจังหวัดตากเป็นแหล่งผลิตกล้วยไข่ที่สำคัญของประเทศ จากตารางที่ 1.8 สถิติการผลิตกล้วยไข่ในจังหวัดตาก ปี 2549 พบว่าจังหวัดตากมีแหล่งผลิตกล้วยไข่ที่สำคัญอยู่ในอำเภอสามเงา ซึ่งมีเนื้อที่ปลูก 5,538 ไร่ เนื้อที่ให้ผล 1,507 ไร่ ผลผลิต 4,986.80 ตัน คิดเป็นร้อยละ 75.05 ของผลผลิตกล้วยไข่ทั้งจังหวัด ปริมาณผลผลิตต่อเนื้อที่ให้ผล 3,309.09 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งการปลูกกล้วยไข่ในอำเภอสามเงา มีพื้นที่ปลูกในเขตตำบลยกกระบัตร วังหมัน วังจันทร์ สามเงา และย่านรี

ตารางที่ 1.8 สถิติการผลิตกล้วยไข่ในจังหวัดตาก ปี 2549

อำเภอ	เนื้อที่ยืน ต้น (ไร่)	เนื้อที่ปลูกใหม่ (ไร่)	เนื้อที่เสียหาย (ไร่)	เนื้อที่ให้ผล (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)
สามเงา	5,538.00	3,595.00	0	1,507.00	4,986.80
วังเจ้า	120	0	0	120	720
พบพระ	920	1,050.00	0	920	597.73
บ้านตาก	88	80	20	88	320
เมืองตาก	10	0	6	10	20
รวม	6,676.00	4,725.00	26	2,645.00	6,644.53

ที่มา : ระบบสารสนเทศด้านการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร (2550)

เมื่อพิจารณาด้านต้นทุนการผลิตกล้วยไข่ของประเทศไทย จากข้อมูลสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2550) พบว่าต้นทุนการผลิตกล้วยไข่ จำแนกเป็น 2 ส่วน ต้นทุนส่วนแรกคือ ต้นทุนผันแปร ที่ประกอบไปด้วย ค่าแรงงาน ค่าวัสดุ และค่าดอกเบี้ยเงินลงทุน ต้นทุนส่วนที่สองคือ ต้นทุนคงที่ ซึ่งได้แก่ ค่าเช่าที่ดิน ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร และค่าดอกเบี้ยเงินลงทุนอุปกรณ์การเกษตร

ต้นทุนการผลิตกล้วยไข่ เป็นต้นทุนผันแปร ถึงร้อยละ 93.00 โดยเป็นค่าแรงงาน ร้อยละ 41.22 ค่าวัสดุ ร้อยละ 45.29 และค่าดอกเบี้ยเงินลงทุน ร้อยละ 6.49 ส่วนต้นทุนคงที่ คิดเป็นร้อยละ 7 ของต้นทุนทั้งหมด

จากตารางที่ 1.9 ต้นทุนการผลิตกล้วยไข่ทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี 2546 - 2550 พบว่าต้นทุนรวมต่อไร่อยู่ระหว่าง 7,921.90 - 9,114.89 บาท หรือประมาณ 2.85 - 3.16 บาท/กิโลกรัม โดยต้นทุนการผลิตกล้วยไข่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น สืบเนื่องมาจากราคาปัจจัยการผลิตที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น ค่าปุ๋ย ค่ายาป้องกันกำจัดวัชพืช และค่าน้ำมันเชื้อเพลิง เป็นต้น แต่เมื่อพิจารณาผลผลิตต่อไร่ พบว่าปริมาณผลผลิตต่อไร่ ก็มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรมีความชำนาญในการผลิตเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 1.9 ต้นทุนการผลิตกล้วยไข่ทั่วประเทศ

หน่วย : บาท/ไร่

รายการ	2546	2547	2548	2549	2550
1. ต้นทุนผันแปร	7,283.70	7,501.06	8,151.36	8,421.30	8,476.69
1.1 ค่าแรงงาน	2,959.00	3,625.30	3,655.13	3,752.02	3,756.84
เตรียมดิน ไถ	600.00	640.00	650.00	682.95	664.90
ขุดหลุมและปลูก	750.00	780.00	800.00	832.46	847.40
ดูแลรักษา	704.00	795.30	839.50	870.98	878.91
เก็บเกี่ยว	905.00	1,410.00	1,365.63	1,365.63	1,365.63
1.2 ค่าวัสดุ	3,656.00	3,352.43	3,927.53	4,081.75	4,128.45
ค่าพันธุ์	800.00	800.00	800.00	815.84	820.80
ค่าปุ๋ยคอก	581.54	141.12	600.00	607.55	610.95
ค่าปุ๋ย	1,938.46	2,064.31	2,168.53	2,280.72	2,299.91
ค่ายาป้องกันกำจัดวัชพืช	197.00	200.00	200.00	207.36	219.03
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	62.00	65.00	70.00	78.67	83.88
ค่าวัสดุการเกษตรและวัสดุสิ้นเปลือง	70.00	74.00	80.00	82.20	84.06
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	7.00	8.00	9.00	9.41	9.82

ตารางที่ 1.9 (ต่อ)

หน่วย : บาท/ไร่

รายการ	2546	2547	2548	2549	2550
1.3 ค่าดอกเบี้ยเงินลงทุน	668.70	523.33	568.70	587.53	591.40
2. ต้นทุนคงที่	638.20	638.20	638.20	638.20	638.20
ค่าเช่าที่ดิน	600.00	600.00	600.00	600.00	600.00
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	34.00	34.00	34.00	34.00	34.00
ค่าดอกเบี้ยเงินลงทุนอุปกรณ์การเกษตร	4.20	4.20	4.20	4.20	4.20
3. ต้นทุนรวมต่อไร่	7,921.90	8,139.26	8,789.56	9,059.50	9,114.89
4. ต้นทุนรวมต่อกิโลกรัม	2.85	2.89	3.07	3.15	3.16
5. ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	2,780.00	2,820	2,863	2,875	2,885

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร(2551)

จากนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นให้ประเทศไทยเป็นแหล่งอาหารที่ปลอดภัย เพื่อให้อาหารที่ผลิตและบริโภคมีความปลอดภัยได้มาตรฐานทัดเทียมสากล นำไปสู่การมีสุขภาพดีถ้วนหน้าของประชาชนประกอบกับการมุ่งเน้นที่จะทำให้ประเทศไทยเป็นครัวของโลก เป็นผู้นำด้านการเกษตรในการผลิตอาหารป้อนสู่ตลาดโลก ผลิตผลทางการเกษตรจากไร่นาของเกษตรกรซึ่งเป็นจุดเริ่มแรกของห่วงโซ่อาหาร จึงต้องมีความปลอดภัยก่อนการส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อ เพื่อนำไปจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคโดยตรงหรือเพื่อนำไปส่งออก จึงเป็นที่มาของการส่งเสริมการผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตรตามระบบความปลอดภัยอาหาร (Food safety) ให้มีการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าเกษตรโดยเน้นสินค้าเกษตรที่มีมาตรฐาน คุณภาพ ศักยภาพและโอกาสทางการตลาดสูง ซึ่งกล้วยไข่เป็นหนึ่งในพืชเป้าหมาย

แต่เนื่องจากการผลิตของเกษตรกรไทย มีเป้าหมายการผลิตเชิงปริมาณ มิได้คำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อผู้บริโภค สังคม และสิ่งแวดล้อม เกษตรกรจำนวนไม่น้อย มีการใช้สารเคมีอย่างไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ จึงมีผลทำให้ผลผลิตทางการเกษตรที่ได้ ไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค ก่อให้เกิดผลกระทบต่อดิน น้ำ อากาศ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งก่อให้เกิดจุดอ่อนในด้านการค้าผลิตผลของเกษตรกร จุดเริ่มต้นของการก้าวเข้าสู่เส้นทางแห่งความปลอดภัยของอาหาร จึงเริ่มจากจุดของการผลิต ด้วยการจัดการคุณภาพด้านการผลิต ซึ่งหลักการสำคัญของการจัดการคุณภาพด้านการผลิต

โดยการนำวิธีการของ เกษตรดีที่เหมาะสม (Good Agricultural Practices : GAP) มาปรับใช้ในแหล่งผลิต

คณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ ได้กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติว่าด้วยการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร (Good Agricultural Practices for Food Crops) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2546 โดยใช้เกณฑ์ขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติและองค์การอนามัยโลก ภายใต้กรอบแนวคิดที่ว่าระบบ GAP จะต้องมีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจและมีประสิทธิภาพอย่างเพียงพอในการผลิตอาหารที่ปลอดภัยและมีคุณค่าทางโภชนาการ สามารถปกป้องรักษาสุขภาพของทรัพยากรธรรมชาติไว้ได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งสามารถที่จะรักษาการเจริญเติบโตของระบบการผลิต และเกื้อหนุนต่อวิถีการดำเนินชีวิตของเกษตรกรได้อย่างยั่งยืน ตลอดจนสามารถตอบสนองต่อความต้องการทางวัฒนธรรมและสังคมนั้นๆ ได้ โดยได้กำหนดหลักเกณฑ์สำคัญของ GAP ออกเป็น 8 ประเด็น ดังนี้

(1) แหล่งน้ำ น้ำที่ใช้ต้องมาจากแหล่งที่ไม่มีสภาพแวดล้อม ซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนของวัตถุอันตราย โดยหากพิจารณาแล้วมีความเสี่ยงให้ตรวจสอบคุณภาพน้ำประกอบ

(2) พื้นที่ปลูก ต้องเป็นพื้นที่ที่ไม่มีวัตถุอันตรายที่จะทำให้เกิดการตกค้างหรือปนเปื้อนในผลผลิต ถ้าหากพิจารณาแล้วมีความเสี่ยงให้ตรวจสอบคุณภาพดินประกอบ

(3) การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร หากมีการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรต้องใช้ตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร หรือตามคำแนะนำในฉลากที่ขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้องกับกรมวิชาการเกษตรเท่านั้น โดยตรวจสอบสถานที่เก็บรักษาวัตถุอันตรายทางการเกษตร บันทึกข้อมูลการสำรวจศัตรูพืชและการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร และเมื่อมีเหตุสงสัยว่าอาจมีการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรอย่างไม่ถูกต้องให้สุ่มตรวจวิเคราะห์สารตกค้างในผลิตผล

(4) การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว ต้องมีการปฏิบัติในขั้นตอนการเพาะปลูกและการปฏิบัติก่อนการเก็บเกี่ยวที่ดูแลผลผลิตให้มีคุณภาพ ตามข้อกำหนดมาตรฐานของประเทศหรือของประเทศคู่ค้า

(5) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว โดยต้องเก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน วิธีการเก็บเกี่ยวต้องไม่ก่อผลกระทบต่อคุณภาพของผลผลิต หรือทำให้เกิดการปนเปื้อนสร้างความไม่ปลอดภัยต่อการบริโภค และต้องมีการคัดแยกผลผลิตที่ไม่มีคุณภาพออกมีการคัดแยกชั้นคุณภาพของผลผลิตตามเกณฑ์ที่กำหนด

(6) การพักผลิตผล การขนย้ายในบริเวณแปลงเพาะปลูกและเก็บรักษา ต้องมีการจัดการด้านสุขลักษณะของสถานที่ วิธีการขนย้าย พักผลิตผล และ/หรือ เก็บรักษาผลิตผล เพื่อป้องกันผลกระทบต่อคุณภาพและการปนเปื้อนจากอันตรายและสิ่งแปลกปลอมที่มีผลต่อความปลอดภัยในการบริโภค

(7) สุขลักษณะส่วนบุคคล ต้องมีการดูแลสุขลักษณะส่วนบุคคลเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลผลิตเกิดการปนเปื้อนจากผู้สัมผัสกับผลิตผลโดยตรง โดยเฉพาะในขั้นการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยวสำหรับพืชที่ใช้บริโภคสด

(8) การบันทึกข้อมูล ต้องมีการบันทึกการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรอย่างครบถ้วนตามรายละเอียดที่กำหนด และการบันทึกการปฏิบัติในการเพาะปลูก การปฏิบัติการณ์ก่อนและหลังการเก็บเกี่ยวในขั้นตอนสำคัญที่จะมีผลกระทบต่อคุณภาพผลิตผล ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละพืช

การผลิตกล้วยไข่ในจังหวัดตาก ได้มีการส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตกล้วยไข่ตามระบบการเกษตรที่เหมาะสม หรือผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพ : GAP (Good Agricultural Practice) โดยการผลิตกล้วยไข่ในปีการผลิต 2549/50 มีเกษตรกรได้รับการรับรองตามระบบการจัดการคุณภาพ (GAP) ในอำเภอสามเงา จำนวน 190 ราย แบ่งเป็นเกษตรกรในตำบลยกกระบัตร 160 ราย และตำบลวังหมัน 30 ราย (ศูนย์บริการวิชาการด้านพืชและปัจจัยการผลิตตาก, 2550)

ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัย เพื่อให้ทราบถึงต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนผลิตกล้วยไข่ ของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยไข่จังหวัดตาก ที่ได้รับการรับรองตามระบบการจัดการคุณภาพ (GAP) เมื่อเกษตรกรมีการผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพแล้ว เกษตรกรจะมีต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตแตกต่างจากการผลิตกล้วยไข่ที่ไม่ได้ผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพหรือไม่ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในการผลิต รวมทั้งสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่ผลิตกล้วยไข่ในพื้นที่จังหวัดตาก เพื่อช่วยเป็นแนวทางให้เกษตรกรในการตัดสินใจทำการผลิตกล้วยไข่เพื่อการค้าโดยผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพ โดยใช้ข้อมูลจากการศึกษาเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของผู้ผลิตรายใหม่ หรือผู้ผลิตรายเก่าที่ต้องการขยายการผลิต ตลอดจนเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานของรัฐ ในการส่งเสริมให้เกษตรกรมีการผลิตกล้วยไข่ที่มีคุณภาพ เพื่อให้ประชาชนได้บริโภคกล้วยไข่คุณภาพดีและปลอดภัยจากสารพิษ ตลอดจนสามารถส่งออกกล้วยไข่ไปยังตลาดต่างประเทศที่มีการเข้มงวดในมาตรฐานความปลอดภัยด้านสินค้าเกษตรและอาหารได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร ที่ปลูกกล้วยไข่ในจังหวัดตาก

1.2.2 เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ ของเกษตรกรที่ได้ผลิตกล้วยไข่ ตามระบบการจัดการคุณภาพกล้วยไข่ (GAP)

1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

1.3.1 ทำให้ทราบถึงสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งปัญหาในการผลิตของเกษตรกรที่ทำการผลิตกล้วยไข่ในจังหวัดตาก ทั้งเกษตรกรที่ผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพ (GAP) และเกษตรกรที่ไม่ได้ผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพ เพื่อจะได้นำปัญหาเหล่านั้น มาปรับปรุง และหาวิธีการแก้ไข อันจะก่อให้เกิดแนวทางในการพัฒนาด้านการผลิตกล้วยไข่ของจังหวัดตาก ต่อไป

1.3.2 ทำให้ทราบถึงวิธีการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนผลิตกล้วยไข่ ซึ่งจะเป็นตัวชี้้นำในการตัดสินใจลงทุนของเกษตรกร และการตัดสินใจสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตกล้วยไข่คุณภาพดีและปลอดภัยจากสารพิษ

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตของการศึกษาเฉพาะเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ ปีการผลิต 2549/50 ในตำบลยกกระบัตร อำเภอสามเงา จังหวัดตาก เนื่องจากเป็นพื้นที่ปลูกกล้วยไข่ที่สำคัญของจังหวัดตาก เพราะมีพื้นที่เพาะปลูกมากที่สุด โดยการศึกษาจะแบ่งเกษตรกรเป็น 2 กลุ่ม คือเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยไข่ โดยระบบการจัดการคุณภาพ (GAP) และเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยไข่ที่ไม่ได้ผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพ ระยะเวลาในการวิเคราะห์โครงการจำนวน 3 ปี เนื่องจากการผลิตตามกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพนั้น เมื่อปลูกกล้วยไข่ติดต่อกันนาน 3 ปี จะต้องปลูกพืชอื่นหมุนเวียนสลับ 1 ปี เพื่อช่วยลดปริมาณแมลงศัตรูพืชและการเกิดโรค

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ระบบการจัดการคุณภาพ : GAP (Good Agricultural Practic) หมายถึง การผลิตพืชที่เป็นไปตามมาตรการผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพ โดยพืชในการศึกษาครั้งนี้ คือ กล้วยไข่

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้ผลิตกล้วยไข่ ปีการผลิต 2549/50 จังหวัดตาก

การรับรองตามระบบการจัดการคุณภาพ : GAP กล้วยไข่ หมายถึง การให้การรับรองการผลิตที่เป็นไปตามระบบการจัดการคุณภาพกล้วยไข่ ของกรมวิชาการเกษตรและผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ของขบวนการรับรอง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved